Waarheen met het veen?

Het veen verdwijnt door ontwatering. Door een ander peilbeheer kan het veen behouden blijven. Maar dat heeft gevolgen voor de weideboeren. De gevolgen van de keuzes voor de natuur, landschap en landbouw worden doorgerekend in het project 'Waarheen met het veen'.

'Dit project komt voort uit de zorg van de overheid over de steeds snellere bodemdaling plus het verdwijnen van het veendek door ontwatering en inklinking van de bodem. Dat is een snel proces. De veenlaag verdwijnt met gemiddeld een meter per eeuw. Een veenbodem van slechts een paar meter dik is dus zo weg. Die neergaande spiraal willen we indammen of liefst op nul zetten.' Dat zegt projectleider Cees Kwakernaak van Alterra te Wageningen. Veen is een belangrijke schakel in de CO_2-huishouding. Het houdt namelijk neergeslagen koolstofdioxide (CO_2) uit de lucht vast. Bij veenafbraak ontsnapt dit broeikasgas. Door vernatting wordt er minder koolstof in de grond afgebroken en ontstijgt er minder koolzuur. Maar de emissie van methaan, een ander broeikasgas, wordt naar verwachting - door vernatting - hoger. Echter, omgerekend ontsnappen er in totaal minder broeikasgassen uit het natte veen, zo heeft het Milieu- en Natuurplanbureau berekend.

Toekomst van veenweidegebieden

Het project, dat valt onder het BSIK-programma 'Leven met water', verkent toekomstmogelijkheden voor de veenweidegebieden in West-Nederland. 'We willen zo lang mogelijk de veenbodem behouden en de veenafbraak terugdringen door het waterpeil te verhogen. Tegelijk willen we de landbouw als drager van het veenweidelandschap een kans blijven geven. Zie daar het dilemma van de beleidsmakers', aldus Kwakernaak. Echter, de keuze tussen een veenmoeras met plassen of een veenweidelandschap met koeien en grutto's is hem te simpel. 'Het gaat om keuzes binnen het gebied, die van plek tot plek kunnen verschillen.'
Om te beginnen willen de onderzoekers meer grip krijgen op het systeem van veenvorming en -afbraak. Pas dan zijn de gevolgen van verschillende keuzes (wat betreft vernatting) voor het gebied door te rekenen in scenario's.
Kwakernaak spreekt het liefst over nieuwe kansen voor natuur, landschap, recreatie en landbouw: 'Wat landbouw betreft zal er door vernatting ruimte kunnen ontstaan voor nieuwe producten. Op grond, die te nat is voor grasland, kan de boer kiezen voor riet en biomassa. Dat speelt in op de trend van schaalvergroting en diversificatie van de melkveehouderij.'
Het ontwikkelde model voor een aangepast grondwaterbeheer en de gevolgen daarvan worden getest in een proefgebied van 5000 hectare bij Zegveld, tussen de Nieuwkoopse Plassen en de Oude Rijn tussen Woerden en Bodegraven. Het project heeft drie rijkspartners, de ministeries van Verkeer en Waterstaat, van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en dat van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, de provincies Noord- en Zuid-Holland en Utrecht plus vijf hoogheemraadschappen. Alle partners betalen mee en zijn geïnteresseerd in de afgeleide producten.
'Een van de problemen in de veenweidegebieden is het versnipperde waterbeheer', zegt Kwakernaak. 'Kleine stukjes natuur moeten nat worden gehouden temidden van stukken landbouw. Daardoor ontstaan aparte peilgebieden die bijna onbeheersbaar worden en te duur om te onderhouden. Een van onze scenario's brengt die kleine deelgebieden terug naar een beperkt aantal grotere eenheden met eenzelfde slootpeil. Daarbij worden de laagste delen nat en de hoogste droog en ontstaat een meer natuurlijke waterhuishouding die beter in evenwicht is met de natuur. Zo ontstaat een divers beeld met stukken blauw op de kaart naast gebieden met landbouw. Een dergelijk scenario voor de Krimpenerwaard wordt omarmd door alle partijen als basis voor de herinrichting.' ■

Vertaalslag naar praktijk

Een ander deelproject in samenwerking met Ruimte voor Klimaat is de vertaalslag van de ingewikkelde modellen naar de praktijk. Er wordt hiertoe een kennismodel ontwikkeld door het Instituut voor Milieuvraagstukken (van de Vrije Universiteit) dat hanteerbaar is voor de gebruikers, zoals bestuurders, maar ook burgers en organisaties die meedenken en -praten over de ontwikkelingen van de veenweidegebieden. Concreet moet het zicht opleveren op langetermijnontwikkelingen in het veenweidegebied en de mogelijkheden deze via waterbeheer te beïnvloeden. 'De bestuurlijke organisatie van het waterbeheer zal er anders uit gaan zien, omdat meer partijen zijn betrokken bij de besluitvorming. Behalve waterschappen zijn straks ook gemeenten en provincies deelnemer. Daarom is zo'n kennismodel zo belangrijk', zegt Ron Janssen van de VU.